

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Be-reshit

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1836 oder 1837]

נח נ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8807

הַיְקוּם וְאֲשֶׁר וְעַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה
 מֵאֲדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂוֹעַד-
 עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמְחוּ מִן-הָאָרֶץ
 וַיִּשְׁאָר אֲךָ-נֹחַ וְאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּבָחָה:
 (כד) וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ
 חֲמִשִּׁים וּמֵאת יוֹם: ח (ה) וַיִּזְכֹּר
 אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ וְאֵת כָּל-הַתְּהֵא
 וְאֵת-כָּל-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ
 בַּתְּבָחָה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-
 הָאָרֶץ וַיִּשְׁכּוּ הַמַּיִם: (ז) וַיִּסְכְּרוּ

מעיוות

איינען ווינד איבער דיא ערדע, דאָפֿאַרדאָ געוועסער זיך לעגטע. (ז) דיא קוועללען דער

טיע

תרגום אונקלוס

די על אפי ארעא מאַנשאַ עד בעירא עד
 ריחשא ועד עופא דשמיא וְאַחַמְחִיאָו מִן
 אַרְעָא וְאַשְׁתָּאָר בְּרַם נַח וְדִי עֲמִיָּה בְּחִיבוּחָא:
 (כד) וְחִקִּיפוּ מֵיָא עַל אַרְעָא מֵאָה וְחִמְשִׁין
 יוֹמִין:

ח (ה) וַדְּכִיר יי ית נח וית כל חִתָּא וית
 כָּל בְּעִירָא דִי עֲמִיָּה בְּחִיבוּחָא וְאַעֲבֵר

יי רוּחָא עַל אַרְעָא וַנְּחֹו מֵיָא: (ז) וַאֲסַחְּרוּ
 רחמי: ויזכור אלהים את נח וגי'. ומה זכר להם לנחמות זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן
 ושלא שמשו בתבה: ויעבר אלהים רוח. רוח תנחומין והנחה עברה לפניו: על הארץ. על עסקי
 הארץ: וישכו. כמו בשוך חמת המלך לשון הנחת חמה: (ב) ויסכרו מעיוות. כשנפתחו כתיב כל
 מעיוות

טע דיא איבערשוועממונג אל-
 לעם וועזען, וועלכעס אויף
 דעם ערדבארען לעבט פֿאַן
 מענשען ביז פֿיעה, ביזגעוויירם
 אונד געפֿליעגעל דעם הימ-
 מעלס, אללעס וואורדע פֿאַן
 דער ערדע פֿערטילגט. נח
 אַלליין בליעב איבריג, אונד
 וואס מיט איהב אין דער אַרבע
 וואַר. (כד) זאָ האָך שטונד ראָן
 געוועסער איבער דער ערדע
 הונדערט אונד פֿינפֿציג טאָגע.
 ח (ה) ענדליך דאַכטע גאַטט
 אָן נח אונד אָן אללעס
 טהיער אונד אָן אללעס פֿיעה,
 וועלכעס מיט איהם אין דער
 אַרבע וואַר, אונד פֿיהרטע
 איינען ווינד איבער דיא ערדע,

ר ש י

ויפעיל והוא מגזרת ויפן ויפן. כל תיבה
 שסופה ה"א כגון בנה משה קנה כשהוא
 נוח וי"ו יו"ד כראשה נקוד במירק חמת
 ה"ו"ד: אך נח. לנד נח זהו פשוטו. ומ"א
 גונג וכוה דס מטורק הנהמות והחיות.
 ויש אומרים שאמר מזונות לארי והנישו
 ועליו נחמ' הן כדוק בארץ יסול' (משלי י"א):
 ח (א) ויזכר אלהים. זה השם מדת
 הדין הוא ונהפכה למדת רחמי'
 על ידי תפלת הדיקים וכשתן של רשעי'
 הופכת מדת רחמים למדת הדין שנאמר
 וירא ה' כי רבה רעת האדם (בראשית
 ו') ויאמר ה' חמחה והוא שם מדת
 רחמי': ויזכור אלהים את נח וגי'. ומה זכר להם לנחמות זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן
 ושלא שמשו בתבה: ויעבר אלהים רוח. רוח תנחומין והנחה עברה לפניו: על הארץ. על עסקי
 הארץ: וישכו. כמו בשוך חמת המלך לשון הנחת חמה: (ב) ויסכרו מעיוות. כשנפתחו כתיב כל
 מעיוות

ב א ו ר

ח (א) ויזכר וגי', הזכירה בנת מפני שהי' כדוק תמים, ונרת לו בריח להטילו ונת יכלול זרעו אשר
 איתו שם, ולא הזכירם כי בזכותו נטלו גם הם, אבל הזכירה שאמר בחי' ובנהמה אינה בזכות
 שאין נבעלי הופש זכות וחובה, זולתי באלם לבדו, אבל הזכירה בהם כי זכר את דבר קדשו שאמר
 והי' העולם, והדגון אשר לו בנריחת העולם עלה לפניו ורלה קיומו במיניו אשר ברא בו, והנה ראה
 עתה להכילאס שלא יבלו בחיבה, ולא הזכיר העוף והשרץ כי זכירת הקיה אזה עמהם ויגיד עליו רעו
 (הרמב"ן): וישבי, לשון מגומה, ושרשו שך והוא מבנין הקל: (ב) ויסכרו, לשון סגירה,

מְעִינַת תְּהוֹם וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם
 וַיִּכְלֹא הַגִּישׁ מִן־הַשָּׁמַיִם :
 (ג) וַיָּשׁוּבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלְלוּךָ
 וָשׁוּב וַיַּחְסְרוּ הַמַּיִם מִקִּצָּה
 הַמַּשָּׁיִם וּמֵאֵת יוֹם : (ד) וַתִּנַּח
 הַתֶּבֶה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה
 עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ עַל הַרֵי אֲרָרָט :

והמים

טיעפֿע, אונד דיא שלייסען
 דעם היממעלס ווארדען פֿער-
 שלאָססען, אונד דער רעגען
 פֿאָם היממעל האַרטע אויף ;
 (ג) דיא וואַסער פֿערלאָרען
 זיך פֿאָן דער ערדע וועג אימ-
 מער מעהר אינד מעהר, אונד
 נאָהמען נאָך הינדערט אונד
 פֿינפֿציג טאָגען דערנעשטאלט
 אַב, (ד) דאָס דיא אַרבע אים
 זיעכענטען טאָנאָטע אַבוע-
 בענצעהונטען טאָגע דעם יאָ-
 נאַטס, אויף דעם געכירנע

ר ש י

חרגום אונקלוס

מעניות וכו'ן און כתיב כל לפי שנתיירו
 מהם ארון שיש בהם לורך לעולם נגון
 כמו טנדוף וכו'ןא כהן: ויכלא וימיע
 כמו לא תכלא רחמך (ההלים מ') לא
 יכלה ממך (בראשית כ"ג): (ג) מקנה
 חמשים ומאת יום. התחילו לחזור והוא
 אחד בסיון כי"ד כ"ז כנסלו פסקו הגשמי
 הרי"ג מנסלו וכ"ט מטבת הרי"ל כושבט
 סיון והוא שביעי לנסלו שנופסקי הגשמים:
 כשנעה עשר יום. מכאן אתה למד שהיתה התנה משוקעת במים י"א אמה, שהרי כתיב בשביעי באחד
 לחודש

מבועי תהומא וכני דשמיא ואחבלי מטרא
 מן שמיא: (ג) ויחבו מיא מעל ארעא אולין
 ותייבין ויחסרו מיא מסוף מאה וחמשין
 יומין: (ד) ונחת תיבותא בירחא שביעאה
 בשבעת עשרא יומא לירחא על טורי קרדו:

באור

ופי' ככ"ף כמו בנימ"ל: ויכלא, ענין מניעה ועלירה: (ד) בחדש השביעי, לדע' רש"י כי זה בחדש
 סיון שהוא שביעי לנסלו שנו פסקו גשמים, והחדש העשירי הנאמר בפסוק שלפנינו הוא אב עשירי
 למרחשון לירידת גשמים והרכז"ל הוכיח את החשבון הזה מן הכתוב, והוא ע"פ מאמר חז"ל בנ"ר,
 ואולם הרמב"ן ז"ל כתב עליו ח"ל כיון שרש"י מקדק במקומות אחרים מדרשי ההגדות וטורח לבאר
 פשטי המקרא הרעה אותנו לעשות כן כי שבעים פנים לתורה ומדרשים רבים חלוקים בדברי חז"ל,
 ולדעתו החדש השביעי הוא ניסן והשירי הוא חמום נמשמע, שביעי ועשירי למנין העולם,
 והשיב על הראיות שהביא רש"י ז"ל מן הכתוב, וטרק ללמנט החשבון על פי דרכו, והרא"ם
 ז"ל התנכל בעד רש"י ז"ל וגם הרב בעל יפ"ת האריך בזה בנ"ר, הכולה לעמוד על אמתת
 הדברים יענין בספריהם, כי לא רציתי להאריך, ובלי אריכות דברים ומשא ומתן לא יובנו
 הטענות והראיות בכל הלוך, והנה לדעת כל המפרשים המספר בתגבורת המים חמשים
 ואחת יום ומנות התיבה וראיית ראשי ההרים וארבעים יום אחרי כן, הכל ידענו בדרך הנובאה,
 כי הכתוב מודיע אותנו כן, אבל נח לא ידע רק שהרגיש כי נחה התיבה והמתין לפי דעתו
 זמן שאשכנזי קלו המים, ושלח את העירב ואת היונה לדעת האמת: הרי אדרש, ל' הרמב"ן
 ז"ל, והנה גם לדברינו גם לדברי רבותיו ז"ל וכל המפרשים יהיו הרי אדרש מן ההרים הגבוהים
 אשר תחת כל השמים שהיו האים עליהם ע"ו אמה, ולכן יקשה זה כי הידוע בהר היונים
 שגבוה מהם הרבה מאד וארץ אדרש בשפלת הכיזור הקרוב לנבל, ואולי נאמר כי ה' הפסוק
 ב"ז למדש השביעי גדול מאוד מע"ו אמה וקודם לכן נאלו ראשי ההרים הגבוהים לא הרי

אדרש

(ה) וְהַמַּיִם הָיוּ הַלֹּךְ וְחָסֹר עַד
הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בַעֲשִׂירֵי בְּאַחַד
לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים: (ו) וַיְהִי
מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת-
חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה: (ז) וַיִּשְׁלַח

את

אררט דוהטע. (ה) דיא וואס-
סער פוהרען פארט אבצונעה-
מען בז דען צעהנטען מאנאט.
אם ערשטען טאגע דעם צעהנ-
טען מאנאטס זינד דיא שפיט-
צען דער בערגע זיכטבאר
געווארדען. (ו) אלס פיערציג
טאגע צו ענדע ווארען, עפפ-
נעטע נח דאז פענסטער דער
ארבע, וועלפעס ער געמאכט
האטטע, (ז) אונד שיקטע דען

ר ש י

תרגום אונקלוס

(ה) וַמַּיָא הֵווּ אֱוִלִין וְחִפְרִין עַר יִרְחֵא עֲשִׂירָא
בַּעֲשִׂירָא בְּחֹד לִירְחֵא אַרְבַּחִיא רִישֵׁי
טוּרִיא: (ו) וַהֲוֵה מְסוּף אַרְבַּעִין יוֹמִין וּפְתַח
נַח ית כַּנַּח תִּיבּוּחָא דִי עָבַד: (ז) וַשְׁלַח ית
עורבא

לחודש נראו ראשי ההרים זה אב שהוא
עשירי למרחשון לירידת גשמים והם היו
גבוהים על ההרים חמש עשרה אמה
ומסרו מיום אחד בסיון עד אחד באב
חמש עשרה אמה לששים יום הרי אמה
לד' ימים נמלא שני' בסיון לא מסרו אלא
ד' אמות ונכה התיבה ליום המחרת למדת
שהיתה משוקעת י"א אמה במים שעל ראשי

ההרים: (ה) בעשירי נראו ראשי ההרים. זה אב שהוא י' למרחשון שהתחיל הגשם. וא"ת הוא אלול וי
לכסלו שבפסוק הגשם בשם שאתה אומר בחדש הז' סיון והוא ז' להפסקה א"ל לומר כן על ברוך שביעי
אי אתה מונה אלא להפסקה שהרי לא נלו מ' של ירידת גשמים ומאה וחמשים של תנבורת המים
עד אחד בסיון ואם אתה אומר שביעי לירידה אין זה סיון והעשירי אי אפשר למנות אלא
לירידה שאם אתה אומר להפסקה והוא אלול אי אתה מולא בראשון באחד לחדש חרבו המים
מעל הארץ שהרי מקץ ארבעים יום משנראו ראשי ההרים שלח את העורב וכ"א יום הוחיל
בשלימות היונה הרי ששים יום משנראו ראשי ההרים על שחרבו פני האדמה וא"ת באלול נראו
נמלא שחרבו במרחשון והוא קורא אותו ראשון ואין זה אלא תשרי שהוא ראשון לבריאת עולם
ולרבי יהושע הוא ניסן: (ו) מקץ ארבעים יום. משנראו ראשי ההרים: את חלון התיבה אשר עשה.
לכור. ולא זה פתח התיבה העשוי לביא' ויכאס:

ב א ו ר

אררט, ויקר מקרה התיבה בלחן אררט בחדש השביעי ותנח על ראשי ההרים ההם,
והנה נח מעת שכלה הגשם הי' פותח וסוגר אותו כרכונו, ואחר ע"ג יום ממנוח התיבה (הולך
בזה ע"פ דרכו בכאור החדש השביעי והעשירי ע"ש) השגיח מן התיבה ונראו לו ראשי הרי אררט
וחזר וסגר אותו, והגיד הכתוב כי אחר ארבעים יום שלח העורב ולא אמר הכתוב ויהי
בחדש פלוני וביום פלוני ויפתח נח ויאמר ויהי מקץ ארבעים יום להגיד כי מעת שנראו לנח
ראשי ההרים המתין ארבעים יום כי חשב בלבו שבזמן הזה נראו המגדלים ונגלו האילנות וימלאו
העופות להם מנוח כאשר תקנינה, ופתח חלון התיבה העורב וכו' עכ"ל: (ה) הלך וחסור,
כל המקור לבדו, והראוי הולכים הלך ומוסרי' חסור: (ו) חלון, שרבו חלל והראוי חללון
כמו בחללן תמר (בראשית י"ד ז'), והוא הכהר שאמר להר תעשה לתבה, ונראה שכל עוד
שהוא סגור ע"י הגשם הספירי אשר הואשם בתוך החלל יקרא לכהר, שאז איננו כי אם לאורה,
ובכאשר יפתח הסתום יקרא חלון, ויהי' מאמר ויפתח את חלון, ע"ד ובגדי ערומים תפשיע (איוב
כ"ב

אֶת־הָעָרֶב וַיֵּצֵא יֵצוּא וְשׁוֹב־עַד־
 יִבְשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ׃
 (ח) וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה מֵאֶתֶּן
 לְרֹאשׁוֹת הַקָּלוֹת הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי
 הָאָדָמָה׃ (ט) וְלֹא־מָצְאָה הַיּוֹנָה
 מְנוּחַ לְכַף־רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו
 אֶל־הַתֵּבָה כִּי מַיִם עַל־פְּנֵי כָל־
 הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יְהוָה וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא
 אֶתָּהּ אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה׃ (י) וַיַּחַל

ראכען אויס. דיעוער גינג אימס.
 מער אויס, אונד קאם צוריק,
 ביו דיא וואססער פאן דער
 ערדע אויסטראקנעטען. (ח) דא
 שיקטע ער אויך דיא טויבע
 אויס, אום צו זעהען, אָב דיא
 וואססער נעפאללען זינד אויף
 דעם ערדבאָדען. (ט) דיא טויב
 בע פאָנד אָבער קיינע רוהע.
 שטעטטע פֿיר איהרן פֿוסכאַל.
 לען, אונד קעהרטע צו איהם
 אין דיא אַרבע צוריק, דען נאָך
 וואָר וואססער אויף דער גאַנצ
 צען ערדע; ער שטרעקטע זיי.
 נע האָנד אויס, נאָהם זיא,
 אונד בראַכטע זיא צו זיך אין
 דיא אַרבע. (י) היערויף וואָר

עוד

ר ש י

חרגום אונקלוס

(ז) יצוא ושׁוב. הולך ומקיף סביבות
 התיבה ולא הלך בשלימותו שהיה
 מושלו על בת זוגו כמו שמלניו באגדת
 חלק: עד יבשת המים. פשוטו כמשמעו.
 אבל מדרש אגדה מוכן היה העורב לשליחו
 אחרת בעזירת גשמים בימי אליהו שאמר
 והעורבים מביאים לו לחם ובשר (מלבי'
 א' י"ז): (ח) וישלח את היונה. לסוף
 ז' ימים שהרי כתיב ויחל עוד ז' ימים
 אחרים מכלל זה אתה למד שאף בראשונה
 הוחל שבעה ימים: וישלח. חזן זה לשון
 שליחות חלף לשון שלוח שלח ללכת לדרכה
 כזו יראה אם קלו המים שאם תמלא מנוח לא תשוב אליו: (י) ויחל. לשון המתנה
 וכן

עירבא ונפק מיפק ותיאב עד היבשוּמִיָּא
 מעל ארעא: (ח) וישלח ית יונה מלוחיה
 למחוזי אם קלו מיָּא מעל אפי ארעא:
 (ט) ולא אשכחח יונה מנח לפרסת רגלה
 ותיבת לוחיה לתיבותא ארי מיָּא על אפי
 כל ארעא ואושט ידיה ונסבה ואעיל יתה
 לוחיה לתיבותא: (י) ואוריק עוד שבועא
 יומין

ב א ו ר

כ"ב ו': (ז) יבשח, מקור שלם עם התי"ו שלא כדרך חכריו וראוי להיות יבוש כמו ירד ירדנו
 (בראשית מ"ג י"ט), או קִישָׁח כמו עד רִדָּח חמתיך (דברים כ"ח נ"א), והוא על משקל
 יבולח, או יהי' גם ונוספה בו התי"ו אעפ"י שהי"ד כחונה מה שלא נוספ' בשאר נחי הפ"א
 אלא כ תעדר היו"ד, ועיין מ"ש צפ" שלח לך על מבלתי יכלת ה' (במדבר י"ד י"ז): (ח) הקלו.
 שראו קלל, וביאורו מעטו כי הדבר המועט הוא קל מהמרוכה והמרוכה יקרא כבד כמו
 יבדו בניו (איוב י"ד כ"א), מקנה כבד מאד (שמות י"ב ל"ח), בחיל כבד (מלכים ב' י"א י"ז):
 (ט) ולא מצאה היונה מנוח, אין מנהג העופות לנוח בראשי ההרים הגבוהים על הארץ ואין
 חילן שם אף כי בהיות המים על פני כל הארץ, ולכן לא מצאה היונה מנוח אשר יטב לה ונעת
 הראות האילנות הלכה לנפשה כי בדליותיהם תקונה. (הרמב"ן): (י) ויחל, דקדוק המלה
 הואת קשה, כי ממלת ויחל דלקמן יראה שראו יחל, לפ"ז ראוי להיות כאן (אם הוא מננין
 סקל

עוד שבעת ימים אחרים ויִסַּף
שְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה מִן־הַתֵּבָה:
(יא) וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לֵעֵת עָרֵב
וַהֲנִיחָהּ עָלֶיהָ וַיִּתֵּן טָרֶף בְּפִיהָ וַיָּדַע

נח

טעמע ער נאך אנדערע ויע-
בען טאגע, אונד שיקטע
אבערמאחלם דיא טויבע אום
דער ארבע. (יא) אלס דיא
טויבע צור אבענרצייט צוריק
קאם, האטטע זיא איין אהל-
בלאטט אבערפאליקט אים
מונדע. דא מערקטע נח, דאס

ר ש י

הרגום אונקלוס

יומין אחרנין ויאוסף שלח יח יונה מן
תיבותא: (יא) ואתח ליתיה יונה לעידן
רמשא והא טרף ויתא תביר מחית בשומה
ודע

וכן לי שמעו ויחלו (איוב כ"ט) והרבה
יש במקרא: (יא) טרף בפיה. אומר אני
שזכר היה לכן קוראו פעמים לשון זכר
ופעמים ל' נקבה לפי שכל יונה שבמקרא
לשון נקבה כמו כיונים על אפיקי מים

ב א ו ר

הקל ויחל על משקל ויִיָּצֵן נח מיינו (בראשית ט' כ"ד), או וַיִּשָּׁל על משקל וַיִּשָּׁב יעקב (שם
ל"ז א'), לכן דעת הראב"ע שאיננה מגזרת תוחלח רק מגזרת תחלה, ושרשו חלל, אבל לפי
פשוט הכתוב לא שייך פה ענין תחלה, ולכן סיים הראב"ע ויתכן להיות מלה זרה נדקדוק,
ולדעת הרד"ק בשרשים שרש יחל ובמכלול (ד' קטן דף קכ"ג ע"ב), שרשו יחל מבנין סיעל הדגוש,
ונפל הש"א, וכתב עוד שיותר טוב היותו מבנין נפעל, עד שנסוף דבריו כתב שם, וז"ל ויותר
נכון הוא היותו מגמי העי"ן מבנין הפעיל והוא דבור על אשכנזי, וכן כתב אדוני אבי ז"ל בספר
הזכרון עכ"ל, ור"ל שעם ששרשו חול ביאורו כמו שרש יחל דלקמן והם ב' שרשים מענין אחד
כמו ט"ב וייטב, וראוי להיות וַיִּחַל, רק לשבת וי"ו החפך העצם נסוג אחר, ולא יבא נח
בראה אחרי ת"ג בלי נגינת טעם לכן נשתנה לסגול כמו וַיִּשָּׁב לי את שרה אשתו (בראשית כ'
י"ד), ונמלאו לו חברים מענין זה, ומפניו וַיִּחַל ע"ב ניש (שופטים ג' כ"ה), על כן לא
יחיל ט"ב (איוב כ' כ"א), וכן כתב בשרשים שרש חול שכל אלו המה מענין תוחלת. והנה אונקלוס
ויב"ע תרגמו יאוריק, מלאון המתנה (וכן פי' רש"י אבל לפי מה שהביא ראיה מן לי שמעו
וַיִּחַל (איוב כ"ט כ"א), יראה שלעתו כי שרשו יחל), וכן תרגמו המתרגמים בפאוקים הזכרים
כי המה ענינים קרובים זה לזה, כי הממתיך הוא מיחל ומקוה, ומי שאבדה תוחלתו ותקותו
לא ימתין: (יא) עלה זיח טרף בשיה, רש"י פי' כי טרף הוא פעל, ושם אל היונה שטרפה
בפיה עליו זית (ואף שהוא כולו קמין בלא אש"פ, הנה מלאנו כן כמה פעלים עברים כמו כי
הוא טָרַף וירפאנו (הושע ו' א'), ה' מְלַךְ גאות לבש (תהלים כ"ג א'), ועוד רבים הביאם
הרד"ק במכלול (ד' קטן דף ה' ע"ב), ועם שכל הכינויים שנפרשה שאלל היונה הם לשון
נקבה, כתב רש"י שראיה שהי' זכר לכן שייך בו ב' מיני הכינויים לפי שמין היונה הוא לשון נקבה
בכל המקרא, וגם הראב"ע בראה לו הפי' הזה נכון יותר מכל הפירושים שהביא, אך לדעתו
טרף שב על פיה (והבי"ת נוסף כמו ב' של ברוחו שמים שפרה (איוב כ"ו י"ג), לדעת קלח
מפרשים

ה מ ע ר

ח (ו) אח הערב, הנה העורב יגביה עיף וירמיק גדול יותר מיונה לכן שלח תחלה את העורב
אחרי ביבכ נראו ראשי ההרים לדעת אס כבר יבאר ראשי ההרים, והוא היה יולא וזכר
והיה שובה שם ומאז טרפו (כי מאכלו נבלות) אך שב תמיד אל קנו (וכמו שפי' הראב"ע שהי'
הולך ושם עד שיכל נח מן החיבה) כי העורבים המה ביימים וישבנו עם בני אדם אם הורגלו
בהם, ואלא אש"כ היונה לקור אס גם מזרן המיזור כבר שבו המים.

נַח כִּי־קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: (יג) וַיִּיחַל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה וְלֹא־יָסְפָה שׁוֹב־אֵלָיו עוֹד: (יד) וַיְהִי בַאֲחַת וַיִּשֶׁשׁ־מָאוֹת שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאֶתֶד לחדש

תרגום אשכנזי פא

דיא וואססער אויף דער ערד דע געפאללען זינד. (יג) נון ווארטעטע ער נאך זיעבען אג דערע טאגע, אונד שיקטע דיא טויבע אויס, זיא קעהרטע אבער ניכט וויעדער צו אוהם צוריק. (יד) אלס נח זעכס הונג דערט אונד אויך יאהר אלט וואר, אים ערשטען טאגע דעם

ר ש י

(שיר ה') רוחות כיונות הגאיות כלם הומות (יזקאל ז') וכמו כיונה פומה (הושע ז'): טרף. חטף ומ"ח לשון מזון ודרשו נפיה ל' מאמר אמרה יהיו מזונותי מרורין כזית ובידו של הקב"ה ולא מתוקין כדבש בידי ב'ו: (יב) ויחל. הוא לשון ויחל אלף שזה לשון ויפעל וזה ל' ויתפעל ויחל וימתן ויחל ויתמתן: (יג) בראשון.

תרגום אונקלוס

וידע נח ארי קלו מיא מעל ארעא: (יג) ואוריך עוד שבועא יומין אחרגין ושלח ית יונה ולא אוסיפת למחב לותיה עוד: (יד) והיה בשית מאה וחד שגין בקדמאה בחד לירחא בגיבו

ב א ו ר

מפרשים שניאורו כמו ורוחו שמים שפרה כי שפרה הוא ל"ג שב אל הרוח שהוא ג"כ לפעמים לשון קנה), ור"ל שפיה טרף עלה זית כי פה הוא ל"ז כמו וכל הפה אשר לא נשק לו (מלכים א' י"ט י"ח), והרד"ק בשרשים שרש טרף פי' שהוא שם תואר בעבור שהוא קמון, והוא תואר לעלה, כלומר עלה זית הי' טרוף כפי היונה וכן דעת אונקלוס שתרגם חביר והוא ענין הלקיחה בחטיפה וההבאה בכריחה, ולכן אמר לשון טרף כי חביר זו נח כי טרפתו ושברתו מהזית ולא שמלאתו על פני המים, וכן פירש גם הראב"ע בסוף דבריו, וכתב שיש תאר דומה לפועל ויש תאר דומה לפועל, וכן פי' הרמב"ן, וכן מתורגם בל"א, ואין מסדר הנחת הטעמים סתיר לזה הפירוש כי כאשר ראה נח עלה זית התפלל ושמת בו, לפיכך הוא מוכרת בטעם, אח"כ חביר בו שהוא טרף, ושהוא כפי היונה (זיהע, דח וואר חייך עהובלחט! חבגעפפליקט, חין חייהרעט חוורע), בענין ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בנה (שמות ב' ו'), עיין ביאורנו שם: וכתב הרמב"ן ז"ל מפשטו של פסוק זה יראה שלא נעקרו האילנות ולא נמחו במבול כי לא היה שם נחל שוטף בעבור כי נתמלא כל העולם מים, ואולם לדעת רז"ל נשארו האילנות בארץ ישראל, לפי שלא ירדו שם מי המבול כי אם נתגלגלו משאר הארצות ונכנסו לחוכה וע"י זה נצברו ונעקרו האילנות בכל העולם ונשארו בארץ ישראל ומשם הביאה היונה את העלה מהר המשחה (ב"ר): (יב) ויחל שראו יחל בלי ספק, אך בניינו יש מחלוקת, לדעת ר' יוסף קמחי אביו של הרד"ק (הביאו הרד"ק במכלול דף קי"ז ע"ב ודף קכ"ג ע"ב ובשרשים שרש יחל), הוא מבנין התפעל ודגש שניו"ד השניה למסרון תי"ו התפעל וקמץ היו"ד לתשלום דגש הראוי לבוא במי"ת לסי' הבנין ועקרו ויחל וכתב שאלו הי' מבנין נפעל כאשר כתבוהו ר' יהודה ור' יונה הי' ויחל בוא"ו כי בנין נפעל תהפך היו"ד פ"א הפעל לוא"ו נראית בעתידים לעולם וכתהפעל פעם ביו"ו ופעם ביו"ד כמו ויתלכו (שמות י"ט י"ז), ויתילדו (במדבר א' י"ח), וכו' הרד"ק כתב עליו במכלול (דפוס קטן דף קכ"ג ע"ב), ובשרשים שרש יחל וז"ל וטוב מה שאמר אס היו"ד פ"א הפעל היחה פתוחה אבל מלאוה קמולה נמשט האית"ן מבנין נפעל עכ"ל, ור"ל כי לתשלום דגש ההתפעל אינוה ראוי להיות קמולה כי אין נח במי"ת להוריד הדגש, ולכן הסכים שהוא מבנין נפעל, וכן הוא דעת הראב"ע וכתב שבא ביו"ד על משקל השלם

לְחֹדֶשׁ חֲרִבּוֹ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ
 וַיִּסַּר נֹחַ אֶת־מִכְסֵה הַתְּבֵה וַיֵּרָא
 וַהֲנִיחָהּ חֲרִבּוֹ פְּנֵי הָאָדָמָה׃
 (יד) וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּשִׁבְעָה
 וָעֶשְׂרִים יוֹם רִחַדֵּשׁ יִבְשָׁה
 הָאָרֶץ׃ ס רַבִּיעִי (טו) וַיִּדְבַר
 אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ לֵאמֹר׃ (טז) צֵא
 מִן־הַתְּבֵה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֵי־
 וּנְשֵׁי־בְנֵי־אִתְּךָ׃ (יז) כָּל־הַחַיָּה
 אֲשֶׁר־אִתְּךָ מִכָּל־בֶּשֶׂר בְּעוֹף
 וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הַרְמֵשׁ הַרְמֵשׁ
 עַל־הָאָרֶץ הוֹצֵא אִתְּךָ וּשְׂרָצוֹ

דעם ערשטען מאָנאַטס, וואָר
 דאָ וואָססער אַכנעטראָקנעט
 פֿאַן דער ערדע, דאָ טהאט
 נח דיא דעקקע דער אַרבע
 אַב, אונד זאָה, דאָס דיא
 אָבערפֿלעכע דעם ערדרייכס
 אַכנעטראָקנעט וואָר. (יד) א-
 בער אים צווייטען מאָנאַטע אַם
 זיעבען אונד צוואַנציגסטען
 טאַגע דעם מאָנאַטס וואָר דיא
 ערדע פֿעלליג אויסגעטראָק-
 נעט. (טו) דאָ רעדעטע גאָטס
 מיט נח, אונד שפראַך: (טז) גע-
 העהערויס אויס דער אַרבע,
 דוא, דייע פֿרויא, דייע
 זאָהנע, אונד דייער זאָהנע
 ווייבער מיט דיר. (יז) אַללער-
 לייא טהיער, וועלכעס בייא
 דיר איזט, פֿאַן אַללערלייא
 פֿלייש, אַן געפֿליגעל, פֿיעה,
 אונד אַן אַללערלייא געווירם,

בארץ היצא קרי

דאָ אויף ערדען קריעכט, ברינגע מיט דיר הערויס, דאָס זיא זיך פֿאַרטפֿעלאַנצען אויף

דער

תרגום אונקלוס

ר ש י

נְגִיבוֹ מִיָּא מֵעַל אֲרֻעָא וְאֶעֱדִינָח יַת חוֹפְאָה
 דְּחִיבוּרְתָא וְחֻזָא וְדָהָא נְגִיבוֹ אִפִּי אֲרֻעָא׃
 (יד) וּבִקְרָחָא הִנְיָנָא בְּעִשְׂרִין וּשְׁבַע יוֹמִין
 לִקְרָחָא יְבִישַׁת אֲרֻעָא׃ (טו) וּמְלִיל יִי עִם נֹחַ
 לְמִיָּאָר׃ (טז) פּוֹק מִן תִּיבִיתָא אַתָּה וְאִתְּךָ
 וּבְנֵיךָ וּנְשֵׁי בְנֵיךָ עִמָּךְ׃ (יז) כָּל חַיָּתָא דִּי
 עִמָּךְ מִכָּל בְּשָׂרָא בְּעוֹפָא וּבְבַעֲרָא וּבְכָל
 רִחְשָׂא דְרַחֲשֵׁי עַל אֲרֻעָא אִפִּיק עִמָּךְ

ל' אליעזר הוא תשבי ול' יהושע הוא
 ניסן: חרבו. נעשו כמין טיט שקרמו
 פניה של מעלה: (יד) ינשה. נעשה גריד
 כהלכתה: כשבעה ועשרים. וירידתן במדש
 השני ב"ז אלו י"א ימים שהזמה יתירה
 על הלכנה שמעט דור המנוח שנה
 תשמה היה: (טו) אתה ואשתך ונבי'
 איש ואשתו כאן התייר להם תשמיש המט':
 (יז) הולא. הולא כתיב הולא קרי הולא
 אמור להם שילאו הולא אם אינם רוצים
 ללאת הוליאם אתה: ושרטו בארץ. ולא
 בתיבה מגיד שאף הכהמה והעוף נאסרו

ויחילוון

בתשמיש

ב א ו ר

השלם כמו ירה יִרְדָּה (שמות י"ט ג'), וכ' עוד שאל מלציל כמו וַיִּלְחָם (כמדבר כ"א א'),
 וַיִּצְטַד (שם כ"ה ג'), ויש מזה הננין שהוא מלרע וַיִּצְטַד מקום דוד (שמואל א' כ' כ"ה וכ"ז),
 וביאורו שצמד בתחלת שבעת הימים הראשונים ועוד שבעת ימים אחרים: (יג) חרבו, ועדיין
 לא תוכלו להגל לדרוך על הארץ שהיא רכה כי פניה חרבו לכדס: (יד) יבשה הארץ, נעשית
 גריד כשלבשה: (יז) חוצא, כתיב והוא כאנהג נתי פ"ז יו"ד מננין הפצול, הולא קרי ונא

בְּאֶרֶץ וּפְרוּ וּרְבוּ עַל-הָאָרֶץ:
 (יח) וַיֵּצְאוּ-נָח וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּבְנֵי-
 בָנָיו אִתּוֹ: (יט) כָּל-הַחַיָּה כָּל-
 הָרֶמֶשׂ וְכָל-הָעוֹף כָּל-רוֹמֵשׁ עַל-
 הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵיהֶם יֵצְאוּ מִן-
 הַתֵּבָה: (כ) וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה
 וַיִּקַּח מִכָּל וּמִכָּל הָעוֹף הַטָּהוֹר
 וּמִכָּל הָעוֹף הַטָּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת
 בְּמִזְבְּחֹ: (כא) וַיִּרַח יְהוָה אֶת-רִיחַ
 הַנְּיָחָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-לְבוֹ לֵאמֹר

דער ערדע, פֿרוכטבאר זייען,
 אונד זיך פֿערמעהרען אויף
 דער ערדע. (יח) דאָ נינג נח
 אונד זיינע זאָהנע אונד זיינע
 פֿרויא אונד זיינער זאָהנע וויי-
 בער מיט איהם הערויס,
 (יט) אַללערלייא טהיער, אַל-
 לערלייא געווירם אונד אַל-
 לערלייא געפֿליגעל, אַללעס,
 וואָס אויף ערדען קריעכט, קאָ-
 מען נאָך איהרען געשלעכטערן
 אויס דער אַרבע הערויס.
 (כ) נח בויטעט דעם עוויגען איי-
 גען אַלטאַר, נאָהם פֿאָן אַל-
 לערלייא ריינעם פֿיעה אונד
 פֿאָן אַללערלייא ריינעם געפֿלי-
 אסף

געל, אונד בראַכטע גאַנצע אַפּשער אויף דען אַלטאַר. (כא) דער עוויגע נאָהם דען
 ליעבליכען רופֿט מיט וואָהלגעפֿאַללען אָן, אונד שפּראַך צו זיך זעלבסט: איך ווילל

תרגום אונקלוס

וַיִּתְּלֶדוּן בְּאֶרְעָא וַיִּפְשְׁוּן וַיִּסְגּוּן עַל אֶרְעָא:
 (יח) וַנִּפְק נֹחַ וּבָנָוְהוּ וְאִתְתִּיָּה וּבְנֵי בְנוֹהוּ
 עִמָּוְהוּ: (יט) כָּל חַיָּתָא כָּל רִחְשָׂא וְכָל עוֹפָא
 כָּל דְּרַחִישׁ עַל אֶרְעָא לְזַרְעֵיהוֹן נִפְקוּ מִן

נחשמיט: (יט) למשפחותיהם. קבלו עליהם
 על מנת לידבק במיין: (כ) מכל הבהמה
 הטהורה. אמר לא נוח לי הקנ"ה להכניס
 מאלו ז' ז' אלא כדי להקריב קרבן מהם:
 מנעוריו

תִּיבֻחָא: (כ) וּבָנָא נֹחַ מִדְּבַחַא קֳדָם יי וְנִסִּיב מִכָּל בְּעִירָא דְכִיָּא וּמִכָּל עוֹפָא דְכִי
 וְאַסִּיק עֲלֵוֹן בְּמִדְּבַחַא: (כא) וַקַּבִּיל יי בְּרַעְוָא ית קורבניה וְאָמַר יי בְּמִימְרֵיהּ לֵאמֹר
 למילט

ב א ו ר

על דרך הספעיל מהשלמים הנקדד כמו הישר לפני דרכך (תהלים ה' ע'), כתיב הושר וקרי
 הישר: (יט) למשפחותיהם, יתכן שמיין אחד כולל משפחות הרבה: (כ) ויעל, מבנין הפעיל
 והוא יולא שהעלה דבר אחר, וראוי להנקד בשש נקודות על משקל וַיַּעַל ובעבור העי"ן נפתחו
 אכל ויעל משה (שמות י"ט ב'), מבנין הקל והוא עומד שעלה בעלמו וראוי להנקד בחירק סגול
 על משקל וַיַּעַל ונפתחו בעבור העי"ן, ומן הענין נודע חס הוא מהקל או מההפעיל: (כא) וירח,
 על משקל וַיַּרְחַב בכל גבול מלרים (שמות י' י"ד), ופתח הרי"ש להרחבת המי"ת: הניחח,
 מל' מנוחה, ושרשו נוח ונפול בו למ"ד הפעל נפלק ופועלו לניחוח (ישעי' א' ל"א), ששרשו נוח ואס
 הו' מהשלמים היה משקלו פֿיגול: אל לבו, לא גלה הדבר לנביא בזמן ההוא, רק ביום כוונתו את
 משה בכתיבת התורה גלה אליו כי כאשר הקריב נח קרבנו עלה לרכון וגזר שלא להבות עוד
 כל חי: וחלילה חלילה שיתפעל השם ע"י הריח, וטעם המליצה כך הוא לדעת המתרגם האשכנזי
 וז"ל חוש הריח הוא כנגד הזכרון בנפש, ולכן יאמר מזכיר לננה (שם ס"ו ג'), במקום מקטיר

אֲסַף לְקַלֵּל עוֹד אֶת-הָאָדָמָה
 בְּעֵבֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם
 רַע מִנְעֻרָיו וְלֹא-אֲסַף עוֹד לְהַכּוֹת
 אֶת-כָּל-חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי: (כג) עַד
 כָּל-יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקִצִּיר וְקָר
 וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא

דאז ערדרייך ניכט מעהר פֿער-
 פֿלוכען אים דעם מענשען וויל-
 לען, דען דאז טיכטען דעם
 מענשליכען הערצענס איזט
 באזע פֿאָן יוגענד אויף. איך
 ווילל ניכט מעהר אַללעס לע-
 בענדיגע טערטען, וויא איך
 געטהאָן האָבע. (כג) זאָ לאַג-
 גע דיא ערדע זיין ווירד, זאָלל
 זאָט אונד ערנדטע, פֿראַסט

ישבתו

אונד היטצע, זאָממער אונד ווינטער, טאָג אונד נאַכט ניכט טעהר אויפֿהאַרען.

ח ר ג ו מ א ו נ ק ל ו מ

ר ש י

לְמִילַט עוֹד יַח אַרְעָא בְּדִיל חוּבֵי אַנְשָׁא
 אַרִי יֵצְרָא לְבָא דְאַנְשָׁא בִישׁ מוֹעִירֵיהּ וְלֹא
 אוֹסִיף עוֹד לְמַמְחֵי יַח כָּל דְּחֵי כְּמָא דִּי
 עֲבָדִית: (כג) עוֹד כָּל יוֹמֵי אַרְעָא זֶרַע
 וְחֻצְדָּא וְקוֹרָא וְחוּמָא וְקִיטָא וְסִיחּוּא וַיָּסַם
 וְלַיְלָיָא לֹא יִבְטְלוּן:

(כא) מנעוריו. מנעוריו כתיב משונער
 לנחת ממעי אמו נתן בו יצר הרע: לא
 אוסף ולא אוסף. כפל הדבר לשנועה
 היא שכתוב אשר נשבעתי מעבור מי נח
 ולא מלינו בה שנועה אלא זו שכל דבריו
 והיא שנועה וכן דרשו חכמי' במס' שנועו':
 (כב) עוד כל ימי הארץ וגו' לא ישבותו.
 ו' עתים הללו שני חדשים לכל אחד וא'
 כמו שגינו חלי תשרי ומרחשון וחלי כסלו
 זרע חלי כסלו וטבת וחלי שבט קורנו

ובריך

בב"מ. קיר. קצה ממורף: חורף. עת זרע שעורים וקטניות החריפין להתבשל מהר: קור.
 הוא חלי שבט וחדר וחלי ניסן. קליר. חלי ניסן ואייר וחלי סיון. קין. הוא זמן לקיט' תאנים
 וזמן שמיבשין אותן בשדות ושמו קין כמו הלחם והקין לאכול הנערים (שמואל ב' ט"ז): חוס.
 הוא סף ימות החמה חלי אב ואלול וחלי תשרי שהעולם חס ביותר כמו שגינו במס' יומא שלהי
 ק טא קצה מקיטא: ויום ולילה לא ישבותו. מכלל שגבתו כל ימות המבול שלא שמשו המזלות
 ולא נכר בין יום ובין לילה: לא ישבתו. לא יפסקו כל אלה מלהתנהג כסדרן:

ב א ו ר

לנונה, וכן יזכר כל מנחתך (תהלים כ' ד'), והחלק המוקטר מהקרבן יקרא אזכרה, מעשה
 מאמרו וירח ה' את ריח הניחח השעור שעלה לפניו זכרון ההקרבה ופקודת המקריב לטובה,
 וכן ת"א וקבל י"י ברעוא ית קורבניה עב"ל, וכן תרגמו בל"א: לקלל עוד, מהיום והלאה
 או פעם שנית כמו ויבך על לואריו עוד (בראשית מ"ו כ"ט): בעבור האדם, כי בעבור נענשה:
 כי יצר לב האדם, מאות לב האדם ורעיוניו וקרא בן לפי שהוא יולד ופועל הענינים בלב
 שהלב מתאווה אליהם, והכוונה אחרי שיכיר לב האדם רע מנעוריו הנה אין נבט כל אדם להיות
 מושל ברוחו ולכבוש את ילרו, ולכן אף שהאנשים הלדיקים בכל דור ודור מתי מספר המה,
 נדאי הם שיקויים כל המין בגללם, ולא תשחת עוד האדמה בעבור החוטאים: (כב) וקר,
 שרש קרר וכן מעדה נגד ביום קרה (משלי כ"ה כ'), ואין כסות בקרה (איוב כ"ד ז'), הראוי
 בקרה ע"מ חֶשֶׁה ובעבור הרי"ש שלא תקבל דגש נקמלה הקו"ף, וכן לפני קרהו מי יעמד (תהלים
 קמ"ו י"ז), הראוי קרהו על משקל חֶפְחוּ, וכן מים קרים (משלי כ"ה כ"ה), על משקל חֶפְחִים
 וכן בעלית חֶפְקָה (שופטים ג' כ'), ראוי להיות חֶפְקָה ע"מ חֶפְחָה משרש חת, חֶפְחָה משרש
 גֶּן, ומז"ל זכרו השרש בשלימת מיש קריירי, חמרא אפילו בחקופות תמו קרייר לי': והנה חלק

ה מ ע ר

(כא) כי יצר, אולי יהיה הוראת כי באן כמו כי קרוב הוא (שמות י"ג י"ז) ורבים כמוהו